

Σεπτέμβριος (September)

Στράτος Θεοδοσίου και Μάνος Δανέζης

Επίκουροι καθηγητές Αστροφυσικής
Τμήμα Φυσικής-Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Σεπτέμβριος είναι ο ένατος μήνας του Γρηγοριανού ημερολογίου με διάρκεια 30 ημερών. Η ονομασία του προέρχεται από το λατινικό *septem*, δηλαδή τον αριθμό 7, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο μήνας αυτός ήταν ο 7ος μήνας του αρχαίου δεκάμηνου ρωμαϊκού ημερολογίου. Αργότερα, με την προσθήκη των μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου στην αρχή του έτους, ο Σεπτέμβριος μετακινήθηκε στην 9η θέση, χωρίς όμως να αλλάξει η ονομασία του.

Στο ρωμαϊκό εορτολόγιο ο *Jupiter*, ο Ζεύς πατήρ, θεός του ουρανού και της θύελλας, γιορταζόταν στους Ειδούς εκάστου μηνός. Ειδικά κατά τους Ειδούς Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου, ο εορτασμός έπαιρνε ιδιαίτερη μεγαλοπρέπεια, με δημόσιο ιερό συμπόσιο (*epulum Jovis*), θεάματα και αγώνες.

Ο θεός *Jupiter* είχε στη Ρώμη ιδιαίτερο ιερέα (*flamen dialis*), ο οποίος αντιπροσώπευε τον θεό σαν ζωντανό είδωλό του στον μεγαλοπρεπή ναό του στο Καπιτώλιο. Κάθε έτος ετελούντο στη Ρώμη κατά τον μήνα Σεπτέμβριο μεγάλες γιορτές, τα Καπιτώλια.

Η ρωμαϊκή Σύγκλητος θέλησε να δώσει στον Σεπτέμβριο το όνομα του αυτοκράτορα Τιβέριου (14 π.Χ.-37 μ.Χ.). Ο ίδιος όμως ο Τιβέριος εναντιώθηκε σ' αυτήν την αλλαγή, έχοντας την ωριμότητα να σκεφθεί ότι οι συνεχείς αλλαγές ονομασιών των μηνών για λόγους κολακείας μόνο σύγχυση θα προκαλούσαν στον λαό. Έτσι ο Σεπτέμβριος διατήρησε την αρχική ονομασία του.

Κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου, ετελούντο κατ' έτος στη Ρώμη τα Ρωμαία ή οι Μεγάλοι Αγώνες προς τιμήν του Δία. Η διάρκειά τους κυμαινόταν κατά τις εκάστοτε ιστορικές περιόδους. Συνήθως διαρκούσαν μία έως δέκα ημέρες και ιδρυτής τους, κατά την παράδοση, υπήρξε ο βασιλιάς Ταρκύνιος ο Πρεσβύτερος.

Κατά τους βυζαντινούς χρόνους το έτος και οι Ινδικτιώνες άρχιζαν τον Σεπτέμβριο σύμφωνα με τα πρωτο-χριστιανικά έθιμα της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, η οποία μέχρι σήμερα γιορτάζει την 1η Σεπτεμβρίου ως Αρχή της Ινδίκτου, οπότε αρχίζει και το εκκλησιαστικό έτος.

Παραθέτουμε το Απολυτίκιον και το Κοντάκιον της Ινδίκτου, απ' όπου φαίνεται ότι τότε αρχίζει το εκκλησιαστικό έτος.

Η^Ο πῖσθχ δθνιοωζηήχ τfχ λτέσεφχ, • λαισοϋχ λαέ ψςήξοωχ %οξ τFf □δέΦα %οκοωσέα υΰνεξοχ, ε□μήηθσοξ τήξ στΰζαξοξ το† %οξιαωτο† τfχ ψςθστήτθτήχ σοω, ΚϋςιεΘ. \Απομωτέλιωξ τfχ \Ιξδέλτω.

Η^Ο τ‡ξ α□ρξφξ ποιθιτάχ λαέ Άεσπήτθχ, ξεΰ τ‡ξ ημφξ –πεσοϋσιε κξτφχ, τάξ %οξιαϋσιοξ ε□μήηθσοξ πεξέοδοξ σρῖφξ τ□‡ %ομΰει σοω τ□‡ □πεέξφ Ο□λτέξνοξ, πῖξταχ τοϋχ ματσεϋόξταχ σοέ τ□‡ νήξ□φ Άεσπήτθ, λαέ %ολβο‡ξταχ ζήβ□φ ρωτςφτῖ— ΕΓζοξοξ π□σιξ τή Στοχ ψοζάηθσοξΘ. Κοξτίλιωξ τfχ \Ιξδέλτω.

Γι' αυτόν τον λόγο, οι Πάτμιοι θεωρούσαν την 1η Σεπτεμβρίου ως Πρωτοχρονιά και την ονόμαζαν «Πρωτοσετεμπρία», ενώ οι Νισύριοι και οι Κώοι την ονόμαζαν «Καλοχρονιά» ή «Αρχιχρονιά».

Την 1η Σεπτεμβρίου γιορτάζεται ο Άγιος Συμεών ο Στυλίτης, και είναι έθιμο σ' ολόκληρη την Ελλάδα οι έγκυες να αποφεύγουν αυτήν ακριβώς την ημέρα κάθε εργασία, για να μη γεννηθεί το παιδί τους με το «σημάδι» του Αγίου Συμεών.

Ο Σεπτέμβριος συνδέεται και με άλλες προλήψεις του ελληνικού λαού. Έτσι σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, η 1η Σεπτεμβρίου θεωρείται ως η «*ημέρα του Χρονογράφου*», επειδή πιστεύουν ότι τότε ο Χάροντας «γράφει» αυτούς που πρόκειται να πεθάνουν στη διάρκεια του έτους. Γι' αυτό σπάνε την 1η Σεπτεμβρίου ρόδια μπροστά στην είσοδο των σπιτιών τους, την οποία στολίζουν και με άνθη για να εξορκίσουν τον δρεπανηφόρο Χάρο.

Ο Σεπτέμβριος ή Σεπτέμβρης έχει διάφορες λαϊκές ονομασίες, που γενικά προέρχονται από τις ιδιότητές του. Αναφέρεται ως *Ορτυκολόγος* και ως *Τρυγητής*, λόγω της γεωργικής γιορτής του τρύγου: «*Στον Τρυγητή σιτάρι σπείρε και σε πανηγύρι σύρε*».

Σε κάποια μέρη της Ελλάδας ονομάζουν τον Σεπτέμβριο *Χινόπωρο*, επειδή από αυτόν τον μήνα αρχίζει η εποχή του φθινόπωρου. Αλλωστε, στις 22 Σεπτεμβρίου συμβαίνει η φθινοπωρινή ισημερία και από τότε μικραίνει συνεχώς η μέρα, ενώ αντίστοιχα μεγαλώνει η νύχτα.

Σε πολλές περιοχές της Ελλάδας ονομάζεται *Αϊ-Νικήτας* από τη γιορτή του Αγίου Νικήτα στις 15 Σεπτεμβρίου και *Σταυριάτης*, μια ονομασία που την οφείλει στη μεγάλη γιορτή της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού, που γιορτάζεται στις 14 Σεπτεμβρίου.

Βιβλιογραφία

1. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης: Μετρώντας τον άχρονο Χρόνο-Ο χρόνος στην Αστρονομία. Εκδόσεις Δίαυλος, Αθήνα 1994 .

2. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης: Η Οδύσσεια των ημερολογίων. Εκδόσεις Δίαυλος. Αθήνα 1995.